

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет
імені В. В. Докучаєва

Затверджено радою факультету
менеджменту та економіки
(протокол № 10 від 17 травня 2018 р.)

Економіка підприємства

Програма та методичні вказівки
до організації і проведення виробничої практики

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Укладачі: Пащенко Ю. В., кандидат економічних наук, доцент,
Філімонов Ю. Л., кандидат економічних наук, доцент,
Кучер Л. Ю., кандидат економічних наук, доцент.

Рецензенти: **Н. С. Ляліна** - кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки підприємства і менеджменту
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця;

І. О. Шарко – кандидат економічних наук, доцент кафедри
менеджменту і адміністрування Харківського
національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва.

© Пащенко Ю. В., Філімонов Ю. Л.,
Кучер Л. Ю., 2018

© Харківський національний
аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета і завдання виробничої практики	6
2. Бази практики	6
3. Організація проходження виробничої практики та розподіл обов'язків	7
3.1. Обов'язки студента під час проходження практики	7
3.2. Керівництво виробничою практикою від кафедри	7
3.3. Керівництво практикою від підприємства.....	9
4. Програма та календарний графік проходження виробничої практики	10
4.1. Програма виробничої практики	10
4.2. Приблизна структура звіту про проходження виробничої практики	10
5. Оформлення результатів практики	14
6. Критерії оцінювання студентів	18
<i>Додаток А</i> Угода на проведення практики вищих навчальних закладів	20
<i>Додаток Б</i> Направлення на практику.....	22
<i>Додаток В</i> Щоденник практики.....	23
<i>Додаток Д</i> Титульна сторінка звіту про проходження виробничої практики.....	31
<i>Додаток Е</i> Приклад оформлення літературних джерел.....	32
<i>Додаток Ж</i> Перелік статистичної та бухгалтерської звітності....	34
<i>Додаток И</i> Перелік рекомендованого табличного матеріалу.....	35

Вступ

Виробнича практична здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 051 «Економіка» факультету менеджменту і економіки Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавра і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь.

Практична підготовка студентів здійснюється на передових підприємствах та в сучасних організаціях, що функціонують у сфері агропромислового комплексу.

Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача та спеціаліста з даного фаху. Призначення виробничої практики - закріпити знання та практичні навички, набуті під час вивчення профільюючих дисциплін, ознайомити із сучасним станом вітчизняних підприємств, їх економічною діяльністю та проблемами, із виробничим процесом та основними напрямками діяльності підприємств у виробничо-технічній та організаційно-економічній сферах. У період проходження практики, термін якої становить шість тижнів, студенти ознайомлюються з механізмами вирішення економічних, виробничих та управлінських проблем та завдань на прикладі конкретного підприємства, установи, організації.

В результаті проходження виробничої практики здобувачі мають можливість оволодіти компетентностями та уміннями, а саме: використовувати математичний інструментарій для дослідження економічних процесів, розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних завдань в сфері економіки, планування та організації діяльності конкретного підприємства;

знати загальну організаційну та управлінську структуру сучасного виробничого підприємства, обов'язки посадових осіб, роль економіста на виробництві, його можливі посади та місця роботи, функції, завдання та методи роботи економічних підрозділів та основні фінансово-економічні документи підприємства;

вміти застосовувати сучасні методи дослідження ретроспективного та поточного аналізу діяльності підприємства виявляти якісні і кількісні тенденції розвитку економічної діяльності бази практики в контексті об'єктивних господарських

закономірностей, формувати висновки та обґрунтовувати практичні рекомендації.

Методичні рекомендації щодо організації і проведення виробничої практики з економіки підприємства для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 051 «Економіка» розроблені відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності 051 «Економіка», положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» та положення «Про практичне навчання студентів» і розкривають сутність та зміст процесу практичної підготовки студентів на базі підприємств, установ і організацій, визначають основні обов'язки сторін, висвітлюють порядок контролю виконання студентами розробленої програми практики.

1. Мета і завдання виробничої практики

Мета практики полягає у набутті здобувачами практичного досвіду економічної діяльності та закріпленні й поглибленні набутих під час теоретичного навчання знань з теоретико-методичних аспектів функціонування підприємств; здобуття навичок самостійної практичної роботи у сфері їх економічної діяльності; ознайомлення з конкретним виробництвом, роботою планово-економічного відділу, керівників підрозділів.

Завданнями практики є:

- систематизація теоретичних знань, набутих під час навчання й застосування їх в практиці діяльності підприємств;
- ознайомлення з методологічними та організаційними основами економічної діяльності суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм;
- визначення забезпеченості та ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, пошук та обґрунтування шляхів її підвищення;
- дослідження розміру та ефективності розвитку основних галузей сільськогосподарського виробництва;
- вивчення особливостей формування фінансових результатів господарювання та їх впливу на економічну ефективність діяльності сільськогосподарського підприємства

Перебування на виробничій практиці використовується практикантом для підбору матеріалів для виконання звіту з практики, виявлення практичних проблем з метою формування напрямів подальшої наукової роботи та написання кваліфікаційних робіт.

Усі техніко-економічні розрахунки та дослідження, передбачені програмою, студенти-практиканти виконують самостійно під керівництвом керівників практики від університету та бази практики.

2. Бази практики

Для проходження виробничої практики факультет менеджменту в економіки Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва направляє студентів в підприємства, які забезпечені висококваліфікованими кадрами та новітнім технічним оснащенням та відповідають вимогам програми.

Базами проходження виробничої практики можуть бути підприємства, що підпорядковані Міністерству аграрної політики та

продовольства України з якими укладено двосторонній договір встановленої форми (додаток А).

Студенти можуть самостійно з дозволу кафедри підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання.

При підготовці спеціалістів за цільовими договорами з підприємствами або на замовлення фізичних осіб бази практики передбачаються у відповідних договорах, визначаються особою замовником (з врахуванням всіх вимог програми та Положення про організацію та проведення виробничої практики).

Отже, перелік баз практики визначається кафедрою відповідно до пропозицій установ-замовників, а також побажань студентів щодо вибору об'єкту практики, які погоджуються прийняти студентів на практику та створити відповідні умови для проходження виробничої практики і виконання її програми.

3. Організація проходження виробничої практики та розподіл обов'язків

3.1. Обов'язки студента під час проходження практики

1. Студент-практикант повинен з'явитися на місце проходження практики в зазначений термін.

2. До початку практики студент повинен:

- ознайомитися із розробленими кафедрою економіки підприємства методичними рекомендаціями щодо проходження виробничої практики;

- отримати інструктаж відповідального за організацію виробничої практики та безпосереднього керівника практики від кафедри, а також:

- направлення на практику (додаток Б);
- оформлений щоденник (посвідчення про відрядження) (додаток В);
- календарний графік проходження практики;
- одержати від керівника, призначеного кафедрою, консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

3. Студент, після прибуття на підприємство – об'єкт практики, повинен:

- подати керівникові від підприємства щоденник;

- пройти інструктаж з техніки безпеки й пожежної профілактики;

- ознайомитися з робочим місцем, правилами внутрішньої дисципліни, правилами експлуатації устаткування;

- уточнити план проходження практики.

4. Під час проходження практики студент зобов'язаний:

- суворо дотримуватись правил внутрішнього розпорядку на базі проходження практики;

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників

- своєчасно повідомляти керівника практики від кафедри про виникнення труднощів з виконанням програми;

- вести щоденник про проходження виробничої практики;

- згідно з вимогами скласти звіт про виконання програми практики та захистити його перед комісією у складі викладачів кафедри економіки підприємства у визначений термін

5. Студент, який не виконав вимог практики та отримав негативний відзив про роботу або незадовільну оцінку під час захисту звіту, направляється повторно на практику, згідно з індивідуальним графіком ліквідації академічної заборгованості.

3.2. Керівництво виробничою практикою від кафедри

Навчально-методичне керівництво практикою здійснює кафедра економіки підприємства. Безпосереднє керівництво практикою студентів доручається досвідченим викладачам, призначеним кафедрою, які затверджені наказом ректора університету. Перед початком проходження практики зі студентами проводиться попередній інструктаж, видається програма та методичні вказівки, щоденник та направлення.

Керівник практики від кафедри:

- завчасно знайомиться з умовами базових підприємств практики;

- направляє студентів на практику (проводить інструктаж про порядок проходження практики, з техніки безпеки, протипожежних правил, ведення щоденника тощо);

- здійснює систематичний контроль за виконанням затвердженої програми практики шляхом перевірки щоденників і звітів;

- складає графіки проведення контролю за проходженням практики студентами і консультацій на кафедрі, передає їх на кафедру.

За співпраці з керівником від бази практики викладач кафедри забезпечує:

- методичне керівництво роботою студентів з написання звітів про проходження практики, надаючи їм при цьому необхідну практичну допомогу;

- контроль за всіма видами операцій, передбаченими програмою практики, відображеними у календарному графіку, звіті та щоденнику;

- контроль за забезпеченням нормальних умов праці і побуту студентів та проведенням з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;

- контроль за виконанням студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку;

- розгляд звітів студентів у складі комісії з приймання звіту про проходження практики з написанням відгуку про їх роботу.

3.3. Керівництво практикою від підприємства

Керівник від бази практики призначається наказом адміністрації підприємства і персонально відповідає за організацію та проведення практики відповідно до календарного графіка.

Керівник практики від підприємства повинен:

- 1) забезпечувати умови безпечної праці на робочому місці, проводити обов'язковий інструктаж з охорони праці, ознайомити практикантів з правилами внутрішнього розпорядку;

- 2) створювати необхідні умови для виконання студентами програми практики: організовувати робоче місце, вирішувати питання дозволу на користування статистичними даними, первинними, звітними та іншими документами, надавати необхідні консультації;

- 3) перевіряти хід виконання роботи відповідно до графіка, затвердженого кафедрою;

- 4) контролювати виконання програми практики;

- 5) контролювати дотримання практикантами трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку;

6) складати характеристику студентам, в якій підводити підсумок їх діяльності під час практики;

7) підписувати щоденник та звіт про проходження виробничої практики;

8) за наявності підстав ставити питання про усунення студента від практики. У таких випадках він повідомляє про порушення практикантом трудової дисципліни, техніки безпеки, про систематичне невиконання програми практики та про інші об'єктивні причини, що існували, керівнику практики від кафедри або надсилає повідомлення до Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва.

4. Програма та календарний графік проходження виробничої практики

4.1. Програма виробничої практики

Зміст виробничої практики визначається її програмою. Конкретний перелік питань програми практики для студента узгоджується з керівником від підприємства за погодженням з керівником від кафедри, виходячи із запропонованої їх сукупності (Додаток В).

Час, відведений на опрацювання питань, запропонованих до розгляду, уточнюється керівником практики від підприємства зі студентом практикантом відповідно до наявного матеріального та нормативного забезпечення практики.

4.2. Приблизна структура звіту про проходження виробничої практики

На основі зібраного під час практики фактичного матеріалу, здобутих знань і обсягу виконаних робіт студент, відповідно до затвердженої програми, складає звіт про виробничу практику.

Звіт повинен певним чином узагальнювати здобутий студентом досвід практичної роботи і здатність самостійно виконувати роботу певного обсягу та спрямованості. Тому звіт повинен містити насамперед зібраний та відповідним чином опрацьований, систематизований і проаналізований фактичний матеріал, одержаний під час проходження практики.

Звіт про проходження практики повинен складатися:

1. Титульний аркуш (додаток Д).
2. Щоденник належним чином оформлений та підписаний керівником практики від підприємства та завірений печаткою підприємства (додаток В).
3. Зміст звіту із зазначенням нумерації початкових аркушів кожного зі структурних елементів звіту.
4. Логічне, послідовне викладення належним чином оформлених теоретичних і розрахунково-аналітичних матеріалів у структурних елементах звіту (згідно з наведеною нижче послідовністю).

Структура звіту про виробничу практику:

Вступ.

1. Організаційно-правова форма господарської діяльності підприємства.
2. Розміри та спеціалізація підприємства
3. Земельні ресурси.
 - 3.1. Склад, структура та ефективність використання земельних ресурсів.
 - 3.2. Особливості формування земельних відносин у підприємстві.
4. Персонал підприємства.
 - 4.1. Забезпеченість, структура та ефективність використання трудових ресурсів.
 - 4.2. Мотивація та оплата праці.
5. Капітал підприємства.
 - 5.1. Авансований капітал та його структура.
 - 5.2. Забезпеченість та ефективність використання основних фондів.
 - 5.3. Оборотний капітал: склад, структура та використання.
6. Рівень розвитку основних галузей сільськогосподарського підприємства.
 - 6.1. Показники розміру галузей рослинництва і тваринництва.
 - 6.2. Ефективність виробництва та реалізації основних видів сільськогосподарської продукції.
 - 6.3. Економіка вирощування та використання кормів.
 - 6.4. Наявність, особливості й ефективність роботи переробних цехів.

7. Кінцеві результати господарської діяльності та фінансовий стан підприємства.
8. Інфраструктура підприємства.
Висновки та пропозиції.
Список літературних джерел.
Додатки.

Написання звіту з виробничої практики студент здійснює в період її проходження. Назва кожного пункту відповідає переліку тих питань, які входять до нього. У кожному пункті, по кожному питанню першочергово необхідно викласти теоретичні основи а потім зробити короткий аналіз табличних даних і на підставі цього викласти відповідні висновки.

Вступ. Студентом визначаються основні завдання, які стоять перед підприємствами та їх економічною службою на сучасному періоді їх функціонування (1 -2 сторінки).

Розділ 1. Дати коротку характеристику організаційно-правової форми господарювання досліджуваного підприємства, визначити кількість засновників їх склад та внесок в статутний фонд (табл. 1, додаток І).

Розділ 2. Зазначити природно-економічні умови господарювання підприємства, його місце розташування стосовно пунктів реалізації сільськогосподарської продукції. Дослідити динаміку зміни основних показників діяльності підприємства та визначити і проаналізувати рівень спеціалізації виробництва, її відповідності умовам кон'юнктури ринку та факторам навколишнього середовища (табл. 2 – 4 додаток І).

Розділ 3. Дати коротку характеристику наявним земельним ресурсам, дослідити в їх складі частку орендованих. Визначити показники забезпеченості, інтенсивності та ефективності використання земельних угідь досліджуваного підприємства.

Вивчити особливості формування земельних відносин господарства, а саме: кількість орендодавців, середній розмір земельної частки (паю), строк та умови договору оренди і за можливості прикласти його приклад в додатки. Надалі варто приділити увагу дослідженню умов виплати орендної плати, її суми та форм (табл. 5-9 додаток І).

Розділ 4. Проаналізувати чисельність персоналу, рух робочої сили, забезпеченість, інтенсивність та ефективність використання

трудових ресурсів досліджуваного підприємства. Дослідити тенденції зміни співвідношення між продуктивністю та оплатою праці та його економічні наслідки (табл. 10-16 додаток І).

Розділ 5. На основі фінансової звітності дослідити структуру авансованого капіталу підприємства. Проаналізувати склад, структуру, забезпеченість та ефективність використання як основних фондів так і оборотного капіталу (табл. 17-23 додаток І).

Розділ 6. Вивчити динаміку поголів'я, продуктивність різних груп тварин, що утримуються в господарстві, посівних площ, урожайності та валового виробництва продукції (табл. 24-27 додаток І).

Проаналізувати показники ефективності виробництва основних видів продукції, що виробляється на підприємстві та дати коротку характеристику каналів її реалізації, визначивши при цьому стан та перспективи удосконалення діяльності маркетингової служби підприємства (табл. 28-30 додаток І).

Визначити рівень годівлі сільськогосподарських тварин, співвідношення між власними та покупними кормами, економічну ефективність вирощування основних видів кормових культур (табл. 31-32 додаток І).

Подати інформацію про наявність і особливості роботи переробних цехів, проілюструвати основні показники їх розвитку (потужність, витрати на переробку, економічну ефективність їх роботи, порівняти фінансові результати від реалізації сировини та готової продукції переробних цехів і т. ін.).

Розділ 7. Визначити обсяг валової продукції у постійних цінах, суму чистої продукції та прибутку на всіх етапах його формування. Проаналізувати рівень рентабельності реалізації основних видів продукції та підприємства в цілому. На основі фінансової звітності провести розрахунок показників фінансового стану підприємства, за групами: показники ліквідності і платоспроможності, прибутковості, фінансової стійкості та ділової активності (табл. 33-40 додаток І).

Розділ 8. Розглянути наявність та особливості функціонування складових виробничої та соціальної інфраструктури, нормативно-правові документи, що регламентують їх діяльність. При можливості розрахувати показники ефективності їх функціонування.

Висновки та пропозиції. викласти на 2-3 сторінках загальні висновки про стан економіки підприємства та свої пропозиції виробництву щодо його покращення.

У *додатках* до звіту крім фактичних звітних даних підприємства, варто подати розрахунок умовного поголів'я та визначення коефіцієнта зосередження товарного виробництва за два роки, що передують звітному.

5. Оформлення результатів практики

Звіт є результатом самостійної роботи студента. Він повинен відповідати таким вимогам: чіткість, лаконічність, повнота висвітлення. При використанні у звіті матеріалів з підручників, навчальних посібників, статей тощо обов'язковим є посилання на відповідне літературне джерело.

1. Звіт повинен бути виконаний і оформлений з дотриманням усіх технічних вимог. Текст має бути написаний розбірливим почерком (без виправлень) або виконаний друкарським способом.

Загальний обсяг його не повинен перебільшувати 60-65 сторінок друкованого набору та 70-75 сторінок – рукописного тексту (формату А4).

У разі використання комп'ютерного набору текстової частини – 14-й кегль, 1,5 інтервал, шрифт – Times New Roman. Текст звіту про проходження виробничої практики розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів берегів: з лівого боку – 30 мм, з правого – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.

2. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) і текстом має дорівнювати двом-трьом інтервалам основного тексту. Кожну структурну частину звіту слід починати з нової сторінки.

3. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою звіту є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться. Нумерація без крапки після неї проставляється у правому верхньому куті подальших сторінок.

4. Номер розділу ставиться після слів "РОЗДІЛ". Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка: наприклад, "1.1" (перший підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

5. Підпис під ілюстрацією має основні елементи: найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;

порядковий номер ілюстрації, який вказується без знака номера арабськими цифрами; тематичний заголовок ілюстрації.

6. Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді **таблиць**. Приклад побудови таблиці:

Таблиця 1.1

Назва таблиці					
Головка					
Боковик		Графи (колонки)			

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею та друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву наводять жирним шрифтом.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку звіту про виробничу апрактику або з поворотом за стрілкою годинника. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. При перенесенні таблиці на наступну сторінку назву вміщують тільки над її першою частиною.

На всі таблиці, що містяться в роботі необхідно посилатися в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...дані табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

7. При використанні **формул** необхідно дотримуватися певних правил. Найбільші, а також довгі та громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в

одному рядку, а не одну під одною. Невеликі нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символа та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Посилання на формули вказують порядковим номером формули в круглих дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)».

8. Під час роботи над звітом студент повинен посилатися на **джерела**, матеріали або окремі результати з яких наводяться в роботі. Коли використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання в роботі.

Посилання в тексті звіту на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1-7]...». При цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті або в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог міждержавних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць (додаток Е).

9. **Додатки** оформлюють як продовження звіту про проходження виробничої практики на наступних його сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як додаток А (без знака №). У додатках вміщують матеріал, що є необхідним для роботи, але включення його в основну частину звіту – недоцільне.

У кінці звіту ставлять дату і підпис виконавця та затверджують підписами керівника господарства, керівника практики від господарства та *печаткою*.

Правила ведення й оформлення щоденника

1. Щоденник – основний документ студента під час проходження практики. Заповнюється студентом особисто, крім розділів відгуку про роботу студента на практиці. *Формат бланка А5 (148×210 мм)*, брошура 8 сторінок разом з обкладинкою.

2. Під час практики студент щодня коротко повинен записувати у щоденник усе, що ним зроблено за день для виконання календарного графіку проходження практики.

3. Не рідше, як раз на тиждень, студент зобов'язаний подавати щоденник на перегляд керівнику практики від підприємства, який перевіряє щоденник, дає письмові зауваження, додаткові завдання й підписує записи, які зроблені студентом. Перевірка здійснюється керівником практики на предмет виконання індивідуальних завдань, дотримання термінів та положень індивідуального графіку протягом проходження практики студентом.

4. Після закінчення практики щоденник разом зі звітом має бути переглянутий керівниками практики, які складають відгуки й підписують його.

5. Оформлений щоденник разом із звітом студент повинен здати на кафедру у встановлені терміни.

6. Без заповненого щоденника практика не зараховується

Звіт з відповідним пакетом документів подається на рецензування керівнику практики від кафедри у встановлений за календарним графіком проходження практики термін.

На останньому етапі відбувається захист звіту про практику. Під час захисту студенту потрібно продемонструвати здобуті знання і вміння, застосувати їх під час відповіді на запитання.

У процесі захисту визначається ступінь виконання робочої програми практики, глибина та самостійність висвітлення її питань, рівень оволодіння студентом практичними навичками самостійної роботи за спеціальністю. Також враховується характеристика студента, надана керівником практики від підприємства.

6. Критерії оцінювання студентів

Проходження виробничої практики може бути оцінено таким чином:

Оцінка *«відмінно»* – зміст і оформлення звіту та обов'язкових документів відповідають вимогам. Характеристика студента позитивна. Студент дає повні та точні відповіді на всі запитання членів комісії щодо програми практики.

Оцінка *«дуже добре»* – є несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення звіту й обов'язкових документів. Характеристика студента позитивна. Студент дає повні та точні відповіді на всі запитання членів комісії щодо програми практики.

Оцінка *«добре»* – є несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення звіту й обов'язкових документів. Характеристика студента позитивна. У відповідях на запитання членів комісії з програми практики студент припускається окремих неточностей, хоча загалом має міцні знання.

Оцінка *«задовільно»* – є зауваження щодо оформлення роботи та обов'язкових документів. Переважна більшість питань програми практики у звіті висвітлена, однак є окремі помилки. Характеристика студента в цілому позитивна. При відповідях на запитання членів комісії з практики студент відчувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не виявляє міцних знань.

Оцінка *«достатньо»* – неякісне оформлення роботи та обов'язкових документів. Переважна більшість питань програми практики у звіті висвітлена, однак є окремі помилки. Характеристика студента в цілому позитивна. При відповідях на запитання членів комісії з практики студент відчувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не виявляє міцних знань.

Оцінка *«незадовільно»* – неякісне оформлення роботи та обов'язкових документів. Переважна більшість питань програми практики у звіті висвітлена, однак є окремі помилки. Характеристика студента стосовно ставлення до практики та трудової дисципліни негативна. На запитання членів комісії студент не дає задовільних відповідей. Або студент з будь-яких причин не пройшов виробничої практики.

Оцінка *«неприйнятно»* – таку оцінку виставляють студентіві, якщо в його звіті висвітлені не всі питання чи робота виконана не самостійно. Характеристика студента стосовно ставлення до практики та трудової дисципліни негативна. На запитання членів комісії студент не дає задовільних відповідей. Або студент з будь-яких причин не пройшов виробничої практики.

За 100-бальною шкалою:

- 90–100 балів – «відмінно» (A) – відмінне виконання з незначними помилками;
- 82–89 балів – «добре» (B) – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;
- 75–81 балів – «добре» (C) – у цілому змістовна робота, але зі значними недоліками;
- 66–74 бали – «задовільно» (D) – чітко, але зі значними недоліками;
- 60–65 балів – «достатньо» (E) – виконання завдання відповідає мінімальним критеріям;
- 35–59 балів – «незадовільно» (FX) – завдання не виконано з поважних причин і можливе його виконання;
- 0–24 бали – «неприйнятно» (F) – завдання не виконано і немає можливості його виконати.

УГОДА № _____
на проведення практики здобувачів Харківського національного
аграрного університету ім. В.В. Докучаєва

Навчальне містечко ХНАУ

„_____” _____ 20__р.

Ми, що нижче підписалися, **Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва**, далі – навчальний заклад, в особі ректора Ульяновченка Олександра Вікторовича, який діє на підставі Статуту, з одного боку, і _____

(назва агрофірм, господарств, підприємств, установ, товариств, кооперативів)

далі – база практики, в особі _____

(посада, прізвище, ім'я та по батькові)

який діє на підставі (статуту, розпорядження, доручення), з другого боку, відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого Наказом МОН України № 93 від 08.04.93 р. уклали цю угоду про таке:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти здобувача (здобувачів) навчального закладу на виробничу (ознайомчу, навчальну, технологічну) практику згідно з графіком навчально-виробничого процесу університету.

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові практиканта	Вид практики та назва спеціальності	Факультет, курс	Термін практики	
				початок	закінчення

1.2. Забезпечити кваліфіковане керівництво практикою та закріпити це відповідним наказом.

1.3. Створити необхідні умови для виконання здобувачами програми практики, не залучати їх на роботи, що не відповідають програмі практики та спеціальності.

1.4. Забезпечити безпечні умови життєдіяльності, проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: вступний та на робочому місці. У разі потреби навчати практикантів безпечних методів праці. Нещасні випадки, що можуть статися із здобувачами під час проходження ними практики, розслідувати відповідно до «Положення про розслідування та облік нещасних випадків на виробництві».

1.5. Надати практикантам та керівникам практики від навчального закладу можливість користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики, виробничими приміщеннями, лабораторіями, обладнанням, бібліотекою тощо. Забезпечити здобувачів запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

1.6. Забезпечити облік обсягу робіт практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та інші своєчасно повідомляти навчальний заклад.

1.7. Відповідно до плану виконання програми практики перемішувати здобувачів по робочих місцях з метою їх повного ознайомлення з діяльністю бази практики і технологічними процесами виробництва.

1.8. Після закінчення практики дати характеристику на кожного практиканта, в якій відобразити якість проходження практики й оцінку підготовленого ним звіту про виконання програми, скріпити це підписом керівника та печаткою бази практики.

Додаткові умови: _____

(житло, харчування)

2. Навчальний заклад зобов'язується:

2.1. Перед початком практики подати для погодження з базою практики її програму, не пізніше ніж за тиждень – список здобувачів, які направляються на практику.

2.2. Призначати керівниками практик від кафедр кваліфікованих науково-педагогічних працівників.

2.3. Забезпечити додержання практикантами належної трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку бази практики.

2.4. Надавати базі практики консультаційну і посередницьку допомогу у вирішенні питань відпрацювання різноманітних технологій, методів впровадження наукових розробок і рекомендацій у виробництво, отримання кредитів, використання сільськогосподарської техніки, засобів захисту рослин, насінневого матеріалу та сприяти рекламі і реалізації виробленої сільськогосподарської продукції.

2.5. Проводити підготовку і перепідготовку спеціалістів бази практики за взаємозгодженим графіком.

2.6. Надавати базі практики дорадчу допомогу у розробці бізнес-планів, статутної та іншої документації.

3. Відповідальність сторін за виконання цієї угоди:

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації практичної підготовки здобувачів згідно з діючим законодавством про працю в Україні.

3.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами, вирішуються у встановленому законодавством порядку.

3.3. Ця угода набирає чинності після її підписання сторонами і діє протягом _____

(термін встановлюється договірними сторонами)

3.4. Угоду складено у двох примірниках – по одному примірнику навчальному закладу та базі виробничої практики.

3.5. Адреси та реквізити сторін:

- **навчального закладу:** 62483, Харківська область, Харківський район, п/в „Докучаєвське-2”, навчальне містечко ХНАУ, т. 70-90-300; 99-72-20;

бази практики _____

Навчальний заклад:
Харківський НАУ ім. В.В.
Докучаєва

підпис
печатка

„_____” _____ 20__ р.

База виробничої практики:

підпис
печатка

„_____” _____ 20__ р.

Додаток Б

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ ХНАУ ім. В.В. Докучаєва
від 07.11.2016 р. № 650

КЕРІВНИКУ

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

/є підставою для зарахування на практику/

Згідно з угодою від „___” _____ 20__ року № ____,
яку укладено з _____

_____ (повне найменування підприємства, організації, установи)
направляємо на практику здобувачів _____ курсу, які навчаються за
спеціальністю 051 «Економіка»

Назва практики _____

Строки практики з „___” _____ 20__ року
по „___” _____ 20__ року

Керівник практики від кафедри _____

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

ПРІЗВИЩА, ІМЕНА ТА ПО БАТЬКОВІ СТУДЕНТІВ

Керівник виробничої практики ВНЗ

М.П.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Додаток В

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 29 березня 2012 року № 384
(у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 05 червня 2013 року № 683)

Форма № Н-6.03

***Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва***

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

виробнича практика з економіки підприємства

здобувача _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет ***менеджменту і економіки***

Кафедра ***прикладної економіки і міжнародних економічних відносин***

Перший (бакалаврський) рівень

спеціальність ***«Економіка»***

III курс, група _____

Здобувач _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство.

М. П. „____” _____ 20____ року

(підпис) _____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства.

М. П. “____” _____ 20____ року

(підпис) _____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Календарний графік

проходження виробничої практики

Вид роботи	Строки виконання	Відмітка про виконання
Прибуття на підприємство, закріплення за керівником виробничої практики від підприємства. Інструктаж з техніки безпеки й охорони праці. Вивчення організаційно-правової форми господарювання досліджуваного господарства.		
Ознайомлення з природно-кліматичними та економічними умовами функціонування, визначення розмірів та спеціалізації досліджуваного господарства		
Дослідження рівня забезпеченості, інтенсивності та ефективності використання земельних угідь досліджуваного підприємства, визначення в їх складі частки орендованих земель. Характеристика особливості формування земельних відносин господарства.		
Аналіз чисельності персоналу, рух робочої сили, забезпеченості, інтенсивності та ефективності використання трудових ресурсів досліджуваного підприємства. Дослідження тенденцій зміни співвідношення між продуктивністю та оплатою праці, його економічні наслідки.		
Дослідження структури авансованого капіталу підприємства. Аналіз складу, структури, забезпеченості та ефективності використання як основних фондів так і оборотного капіталу		
Вивчення динаміки поголів'я, продуктивності різних груп тварин, що утримуються в господарстві, посівних площ, урожайності та валового виробництва продукції.		
Дослідження порядку формування виробничих витрат за структурними елементами (статтями) в розрізі видів продукції та галузей. Аналіз динаміки виробничої та повної собівартості 1 ц основних видів продукції.		
Визначення рівня годівлі сільськогосподарських тварин, співвідношення між власними та покупними кормами, економічної ефективності вирощування основних видів кормових культур.		

Аналіз наявності і особливості роботи переробних цехів, проілюструвати основні показники їх розвитку (потужність, витрати на переробку, економічну ефективність їх роботи, порівняти фінансові результати від реалізації сировини та готової продукції переробних цехів і т. ін.)		
Визначення обсягу валової продукції у постійних цінах, суми чистої продукції та прибутку на всіх етапах його формування. Аналіз рівня рентабельності реалізації основних видів продукції та підприємства в цілому.		
На основі фінансової звітності провести розрахунок показників фінансового стану підприємства, за групами: показники стійкості, ліквідності.		
Розглянути наявність та особливості функціонування складових виробничої та соціальної інфраструктури, нормативно-правові документи, що регламентують їх діяльність, розрахувати показники ефективності їх функціонування		
Складання висновку, оформлення щоденника проходження виробничої практики та затвердження звіту.		
Надання звіту про проходження виробничої практики на перевірку керівнику практики від навчального закладу. Захист звіту.		

Керівники практики:

від вищого навчального закладу

(підпис)

(прізвище та ініціали)

від підприємства

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочі записи під час практики

[illegible]

[illegible]

Відгук і оцінка роботи студента на практиці

(назва підприємства, організації, установи)

Керівник практики від підприємства

(*nocada*)

(nidnuc)

(прізвище та ініціали)

М.П.

« _____ » 20__ року

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Оцінка:
за національною шкалою _____
(словами)

Керівник практики від вищого навчального закладу

(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
Факультет менеджменту і економіки

Кафедра прикладної економіки і міжнародних економічних відносин

Звіт

про проходження виробничої практики з економіки підприємства в

_____ району _____ області
з _____ 201__ р. по _____ 201__ р.

Здобувача першого (бакалаврського) рівня
спеціальність «Економіка»

Керівник практики від університету

Керівник практики від господарства

Оцінка за звіт

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

м. Харків – 20__ рік

Приклад оформлення списку літературних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<i>Один автор</i>	Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Алерта, 2012. 216 с.
<i>Два автори</i>	Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2003. 410 с.
<i>Три автори</i>	Іванух Р.А., Дусановський С.Л., Білан Є.М. Аграрна економіка і ринок: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 256 с.
<i>Чотири автори</i>	Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.
<i>П'ять і більше авторів</i>	Постклассическая онтология права: монография / С. И. Максимов и др.; С.-Петерб. гос. ун-т; под. общ. ред. И. Л. Честнова. Санкт-Петербург: Алетея, 2016. 688 с.
<i>Без автора</i>	Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: колект. монографія / за наук. ред. Д. В. Задихайла. Харків: Юрайт, 2013. 520 с.
<i>Багатотомний документ</i>	Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. 576 с.
<i>Матеріали конференцій</i>	Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. <i>Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин</i> : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.

Словники, довідники	Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550.
Законодавчі та нормативні документи	Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 2001. № 25–26. Ст. 131 Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws (дата звернення: 17.03.2017).
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.
Автореферати дисертацій	Наконечний А.Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 24 с.
Дисертації	Костенко В. О. Економіко-правове забезпечення використання та охорони земель: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 183 с.
Розділи книг	Даньшин І. М. Злочини проти громадського порядку та моральності. <i>Кримінологія. Загальна та Особлива частини</i> : підручник / за ред. В. В. Голіни. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2009. Розд. 15. С. 138–145.
Наукові статті	Пасхавер Б. Рентабельність агросфери: проблеми стабільності. <i>Економіка України</i> . 2004. № 2. С. 73–82. Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. <i>Вісник Національної академії правових наук України</i> . Харків, 2010. № 2. С. 28–39.

<i>Електронні ресурси</i>	Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. <i>Теорія і практика правознавства</i>: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016). Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282 (дата звернення: 17.03.2017).
----------------------------------	--

Перелік статистичної та бухгалтерської звітності:

- ф. № 1 – Баланс (звіт про фінансовий стан);
- ф. № 2 – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід);
- ф. № 3 – Звіт про рух грошових коштів;
- ф. № 5 – Примітки до річної фінансової звітності;
- ф. № 50-с.г. або № 2-ферм. – Основні економічні показники роботи сільськогосподарського підприємства;
- ф. № 21-заг. (річна) – Реалізація сільськогосподарської продукції за 20__ р.;
- ф. № 24 – Стан тваринництва за 20__ р.;
- ф. № 29-сг. – Звіт про збір урожаю сільськогосподарських культур;
- ф. № 9-б-сг. – Звіт про внесення мінеральних, органічних добрив, гіпсування та вапнування ґрунтів;
- ф. № 10-мех. – Наявність сільськогосподарської техніки в сільськогосподарських підприємствах;
- ф. № 11-оз - Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію;
- ф. № 1-ПВ – Звіт з праці;
- ф. № 2 (інвестиції) – Звіт про капітальні інвестиції, вибуття й амортизацію активів.

Додаток И

Перелік рекомендованого табличного матеріалу

Таблиця 1

Перелік засновників підприємства та їх частки у статутному фонді підприємства (назва підприємства, район, область)

П.І.П.	Частка у статутному фонді, тис. грн	Питома вага частки у статутному фонді, %

Таблиця 2

Показники розміру господарства (назва підприємства)

Показники	20 __ р.	20 __ р.	20 __ р.	20 __ р. у % до 20 __ р.
Валова продукція (в постійних цінах 2010 р.), тис. грн				
в тому числі: рослинництва				
тваринництва				
Вартість товарної продукції, тис. грн				
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн				
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн				
Власний капітал, тис. грн				
Авансований капітал, тис. грн				
Середньорічна чисельність працівників, осіб				
Площа сільськогосподарських угідь, га				
У тому числі: ріллі				
Чисельність тварин переведене в умовне поголів'я, гол				
Чиста продукція, тис. грн				
Прибуток (збиток) від реалізації продукції сільського господарства і послуг, тис. грн				
Рівень рентабельності продукції, %				
Норма прибутку, %				

Таблиця 3

Склад та структура товарної продукції (назва підприємства)

Види продукції	20__ р.		20__ р.		20__ р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Зернові, - всього						
Соняшник						
Картопля						
Овочі						
Цукрові буряки						
Інша продукція рослинництва						
Разом по рослинництву						
Жива маса худоби, - всього						
у т.ч.: велика рогата худоба						
свині						
птиця						
Молоко						
Мед						
Вовна						
Яйця						
Інша продукція тваринництва						
Разом по тваринництву						
Промислова продукція						
Інша продукція, роботи і послуги						
Всього по господарству						

Таблиця 4

Визначення коефіцієнта зосередження товарного виробництва в 20 __ р.
(назва підприємства)

Види продукції	Вартість товарної продукції		Ранжирований ряд (i)	$2 \times i - 1$	$P \times (2 \times i - 1)$
	тис.грн	%			
Зернові, - всього					
Соняшник					
Картопля					
Овочі					
Цукрові буряки					
Інша продукція рослинництва					
Разом по рослинництву					
Жива маса худоби, - всього					
у т.ч.: велика рогата худоба					
свині					
Молоко					
Мед					
Вовна					
Інша продукція тваринництва					
Разом по тваринництву					
Промислова продукція					
Інша продукція, роботи і послуги					
Всього по господарству			х	х	

Таблиця 5

Склад та структура земельних угідь (назва підприємства)

Види земельних угідь	20 ____ р.		20 ____ р.		20 ____ р.	
	га	%	га	%	га	%
I. Сільськогосподарські угіддя						
У т.ч.: рілля						
сінокоси						
пасовища						
плодово-ягідні насадження						
II. Площа лісу						
III. Ставки та водоймища						
IV. Інші землі						
Загальна земельна площа		100,0		100,0		100,0
Площа зрошуваних земель						
Площа осушених земель						

Таблиця 6

Рівень інтенсивності використання земельних ресурсів
(назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	Відхилення 20__ р. від 20__ р.
Ступінь господарського використання землі, %				
Ступінь розораності, %				
Ступінь меліорованості, %				
Питома вага інтенсивних культур у загальній посівній площі, %				

Таблиця 7

Землезабезпеченість та ефективність використання земельних угідь
(назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р.
Припадає на одного працівника, га сільськогосподарських угідь				
ріллі				
<i>Натуральні показники ефективності використання земельних угідь</i>				
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:				
приросту ВРХ				
молока				
Вироблено на 100 га ріллі, ц:				
зерна				
цукрових буряків				
приросту свиней				
Вироблено на 100 га посіву зернових:				
яєць, тис. шт.				
приросту птиці, ц				
Урожайність, ц/га:				
зерна				
соняшнику				
цукрових буряків				
<i>Вартісні показники ефективності використання земельних угідь</i>				
Одержано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн:				
валової продукції в постійних цінах				
товарної продукції				
чистої продукції				
прибутку				

Таблиця 8

Склад орендної плати за користування земельними частками (паями) у підприємстві (назва підприємства)

Форма орендної плати	20__ р.		20__ р.		20__ р.	
	Сума, тис. грн	У відсотках до загальної суми орендної плати, %	Сума, тис. грн	У відсотках до загальної суми орендної плати, %	Сума, тис. грн	У відсотках до загальної суми орендної плати, %
Натуральна						
Грошова						
Відробіткова						
Всього		100,0		100,0		100,0

Таблиця 9

Ціни реалізації продукції в рахунок орендної плати за користування земельними паями (назва підприємства)

Вид продукції	20__ р.		20__ р.		20__ р.	
	Питома вага каналу у загальному обсязі, %	Ціна реалізації, грн	Питома вага каналу у загальному обсязі, %	Ціна реалізації, грн	Питома вага каналу у загальному обсязі, %	Ціна реалізації, грн
Пшениця						
Соняшник						
Молоко						

Таблиця 10

Використання робочого часу штатних працівників (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
Фонд робочого часу, усього, тис. люд-год				
У тому числі відпрацьований час				
невідпрацьований час				
Питома вага у загальному фонді робочого часу, %				
відпрацьованого часу				
невідпрацьованого часу				
Показник трудової активності: люд.-год				
днів				
Коефіцієнт використання фонду робочого				

часу				
------	--	--	--	--

Таблиця 11

Чисельність персоналу та рух робочої сили (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
Середньооблікова кількість штатних працівників, осіб:				
на початок звітної періоду				
на кінець звітної періоду				
Прийнято працівників за рік, осіб				
з них на новостворені робочі місця				
Вибуло працівників за рік, осіб, всього				
з них з причин: змін в організації виробництва і праці				
плинності кадрів				
Коефіцієнт найму				
Коефіцієнт вибуття				
Темп зміни чисельності працівників				
Коефіцієнт валового обороту робочої сили				

Таблиця 12

Рівень забезпеченості та інтенсивності використання трудових ресурсів зайнятих на сільськогосподарському виробництві (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
1	2	3	4	5
Середньорічна чисельність робітників, всього, осіб				
У тому числі: у рослинництві				
у тваринництві				
Те ж на 100 га с.-г. угідь, осіб, всього				
у тому числі: у рослинництві				
у тваринництві				
Питома вага робітників, %				
рослинництва				
тваринництва				
Ними відпрацьовано, тис. люд.-год,				
у тому числі: у рослинництві				
у тваринництві				
Запас праці, тис. люд.-год, всього				
в тому числі: у рослинництві				

у тваринництві				
----------------	--	--	--	--

Продовження табл. 12

1	2	3	4	5
Коефіцієнт використання запасу праці: всього				
у т. ч.: у рослинництві				
у тваринництві				
Показник трудової активності, днів: всього				
у рослинництві				
у тваринництві				

Таблиця 13

Вартісні показники продуктивності та ефективності праці (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
Одержано на 1 середньорічного працівника: валової продукції в постійних цінах тис. грн,				
у т. ч.: у рослинництві				
у тваринництві				
товарної продукції				
чистої продукції				
прибутку				
Вироблено на 1 люд.-год.: валової продукції грн, всього				
у т. ч.: у рослинництві				
у тваринництві				
Вироблено на 1 люд.-день: валової продукції грн, всього				
у т. ч.: у рослинництві				
у тваринництві				

Таблиця 14

Трудомісткість виробництва сільськогосподарської продукції

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
1	2	3	4	5
Трудомісткість валової продукції, люд.-год, всього				
в т. ч.: у рослинництві				

у тваринництві				
----------------	--	--	--	--

Продовження табл. 14

1	2	3	4	5
Затрати праці на виробництво 1 ц продукції, люд.-год:				
зернові				
соняшник				
цукровий буряк				
картопля				
молоко				
приріст живої маси ВРХ				
приріст живої маси свиней				
Затрати праці на 1 гол., люд.-год:				
корови				
молодняк ВРХ				
свині				

Таблиця 15

Рівень продуктивності та оплати праці (назва підприємства)

Види продукції	Вироблено продукції на 1 люд.-год., ц		Індекс продуктивності	Оплата праці 1 люд.-год., грн		Індекс оплати
	___ р.	___ р.		___ р.	___ р.	
Зернові						
Соняшник						
Цукровий буряк						
Картопля						
Молоко						
Приріст : ВРХ						
свиней						

Таблиця 16

Показники оплати праці у підприємстві (назва підприємства)

Показники	Роки			Відхилення (+;-) 20__ р. від 20__ р.
	20__ р.	20__ р.	20__ р.	
1	2	3	4	5
Вироблено валової продукція в постійних цінах 2010 року тис. грн				
Фонд оплати праці, всього, тис. грн				
У тому числі: основної заробітної плати				

додаткової заробітної плати				
-----------------------------	--	--	--	--

Продовження таблиці 16

1	2	3	4	5
заохочувальні та компенсаційні виплати				
Питома вага у фонді оплати праці, %: основної заробітної плати				
додаткової заробітної плати				
заохочувальних та компенсаційних виплати				
Оплата праці в розрахунку на: 1 штатного працівника, тис. грн				
1 тис. відпрацьованих люд.-год, тис. грн				
1 тис. грн. валової продукції, грн				

Таблиця 17

Склад та структура авансованого капіталу підприємства
(назва підприємства)

Елементи авансованого капіталу	20__ р.		20__ р.		20__ р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Нематеріальні активи						
Незавершені капітальні інвестиції						
Основні засоби						
Довгострокові біологічні активи						
Довгострокові фінансові інвестиції						
Довгострокова дебіторська заборгованість						
Відстрочені податкові активи						
Інші необоротні активи						
Усього необоротних активів						
Виробничі запаси						
Поточні біологічні активи						
Незавершене виробництво						
Готова продукція						
Товари						
Векселі одержані						
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги						

Продовження таблиці 17

1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість за розрахунками						
з бюджетом						
за виданими авансами						
з нарахованих доходів						
із внутрішніх розрахунків						
Інша поточна дебіторська заборгованість						
Поточні фінансові інвестиції						
Грошові кошти та їх еквіваленти						
Інші оборотні активи						
Усього оборотних активів						
Витрати майбутніх періодів						
Разом авансований капітал		100,0		100,0		100,0

Таблиця 18

Склад та структура власного капіталу (назва підприємства)

Елементи власного капіталу	20 р.		20 р.		20 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Статутний капітал						
Пайовий капітал						
Додатковий вкладений капітал						
Інший додатковий капітал						
Резервний капітал						
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)						
Неоплачений капітал						
Вилучений капітал						
Усього власного капіталу		100,0		100,0		100,0

Таблиця 19

Ефективність використання авансованого капіталу (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р.
<u>Часткові показники</u>				
<i>Показники абсолютної ефективності виробництва</i>				
Одержано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн:				
валової продукції в постійних цінах				
товарної продукції				
чистої продукції				
прибутку				
<i>Відносні показники ефективності використання застосовуваних ресурсів</i>				
Валова продукція в постійних цінах у розрахунку на:				
1 тис. грн основних виробничих фондів, тис. грн				
1 тис. грн оборотного капіталу, тис. грн				
1 середньорічного працівника, тис. грн				
<i>Показники ефективності використання спожитих виробничих ресурсів</i>				
Валова продукція в постійних цінах у розрахунку на:				
1 тис. грн заробітної плати, тис. грн				
1 тис. грн амортизації, тис. грн				
1 тис. грн матеріальних витрат, тис. грн				
Вартість товарної продукції у розрахунку на:				
1 тис. грн заробітної плати, тис. грн				
1 тис. грн амортизації, тис. грн				
1 тис. грн матеріальних витрат, тис. грн				
<u>Узагальнюючі показники</u>				
Рентабельність авансованого капіталу				
Рентабельність власного капіталу				

Таблиця 20

Наявність, стан і рух основних фондів (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн				
Знос основних засобів:				
початок року, тис. грн				
кінець року, тис. грн				
Сума нарахованої амортизації за рік, тис. грн				
Вибуло за рік, тис. грн				
Надійшло (введено) за рік, тис. грн				
Коефіцієнт зростання				
Коефіцієнт номінального обороту				
Коефіцієнт реального обороту				
Показник оновлення				
Показник вибуття				
Показник зносу: на початок року				
на кінець року				
Показник придатності: на початок року				
на кінець року				

Таблиця 21

**Забезпеченість та ефективність використання основних фондів
(назва підприємства)**

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
Фондозабезпеченість				
Фондоозброєність праці				
Фондовіддача				
Фондомісткість				
Умовний строк окупності				
Віддача спожитих основних засобів				
Рентабельність основних фондів, %				

Таблиця 22

Структура оборотного капіталу підприємства (назва підприємства)

Структурні елементи	20__ р.		20__ р.		20__ р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Виробничі запаси						
Поточні біологічні активи						
Незавершене виробництво						
I. Всього оборотних фондів						
Готова продукція						
Товари						
Векселі одержані						
Дебіторська заборгованість: за товари, роботи і послуги						
за розрахунками						
Інша поточна дебіторська заборгованість						
Поточні фінансові інвестиції						
Грошові кошти та їх еквіваленти: в національній валюті						
в іноземній валюті						
Інші оборотні активи						
II. Всього фондів обігу						
III. Оборотний капітал		100,0		100,0		100,0

Таблиця 23

Ефективність використання оборотного капіталу (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р.
1	2	3	4	5
Фондооснащеність виробництва оборотним капіталом, тис. грн				
Співвідношення між оборотними і основними капіталом				
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу				
Коефіцієнт завантаженості				
Тривалість одного обороту, днів				
Фондовіддача оборотного капіталу				
Матеріаломісткість, грн				
Матеріаловіддача, грн				

Продовження таблиці 23

1	2	3	4	5
Одержано прибутку з розрахунку на: 1 грн оборотного капіталу, грн				
1 грн матеріальних затрат, грн				
Одержано чистої продукції з розрахунку на: 1 грн оборотного капіталу, грн				
1 грн матеріальних затрат, грн				
Норма прибутку, %				

Таблиця 24

Склад та структура посівних площ сільськогосподарських культур
(назва підприємства)

Сільськогосподарські культури	20__ р.		20__ р.		20__ р.	
	га	%	га	%	га	%
I. Зернові та зернобобові - всього						
у т.ч.: зернові і зернобобові (без кукурудзи)						
з них: озимі зернові						
ярі зернові						
зернобобові						
Кукурудза на зерно						
II. Технічні культури - всього						
У т.ч.: цукрові буряки						
соняшник						
III. Картопля, овочеві та баштанні культури - всього						
у т.ч.: картопля						
овочеві культури						
баштанні продовольчі						
IV. Кормові культури - всього						
у т.ч.: кормові коренеплоди						
багаторічні трави - всього						
однорічні трави - всього						
кукурудза на силос і зелений корм						
Інші культури						
Всього посівів		100		100		100

Таблиця 25

Урожайність основних сільськогосподарських культур
(назва підприємства), ц / га

Культури	Роки			20__ р. в % до 20__ р.
	20__	20__	20__	
Зернові - всього				
в т. ч. пшениця озима				
кукурудза				
ячмінь ярий				
Цукровий буряк				
Соняшник				
Картопля				
Кормові коренеплоди				
Кукурудза на силос				

Таблиця 26

Динаміка виробництва валової продукції (назва підприємства), ц

Види продукції	Роки			20__ р. в % до 20__ р.
	20__	20__	20__	
Зернові - всього				
в т. ч. пшениця озима				
кукурудза				
ячмінь ярий				
Цукровий буряк				
Соняшник				
Картопля				
Кормові коренеплоди				
Кукурудза на силос				
Вирощування худоби та птиці (у живій масі):				
великої рогатої худоби				
свиней				
Молоко				

Таблиця 27

Поголів'я та показники продуктивності тварин (назва підприємства)

Види та групи тварин	Роки			20__ р. у % до 20__ р.
	20__	20__	20__	
Середньорічне поголів'я: великої рогатої худоби, всього				
У т. ч. корови				
свиней, всього				
У т. ч. основні свиноматки				
Середньодобовий приріст 1 гол., г:				
великої рогатої худоби				
свиней				
овець				
Середньорічний удій молока з розрахунку на 1 корову, кг				
Вихід приплоду з розрахунку на : 100 корів основного стада, гол				
100 свиноматок, гол				

Таблиця 28

Економічна ефективність виробництва основних видів продукції рослинництва (назва підприємства)[illegible]

Таблиця 29

Економічна ефективність виробництва основних видів продукції тваринництва (назва підприємства)[illegible]

Таблиця 30

Продаж сільськогосподарської продукції в розрізі каналів реалізації (назва підприємства)

[illegible]

Економічна ефективність вирощування основних кормових культур (назва підприємства)

[illegible]

Показники ефективності використання кормів (назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р.
Виробництво валової продукції тваринництва у постійних цінах 2010 р. у розрахунку на: 1 ц. к. од витрат кормів всього, тис. грн				
1 ц. к. од витрат концентрованих кормів, тис. грн				
Витрати кормів на 1 гол, ц. к. од.:				
великої рогатої худоби на вирощуванні і відгодівлі				
свиней				
Витрати кормів в розрахунку на 1 умовну голову великої рогатої худоби, ц. к. од., всього				
в т. ч. концентрати				
Окупність корму, ц: молочне скотарство				
велика рогата худоба на вирощуванні і відгодівлі				
свині				
Собівартість 1 ц к. од, грн				
Питома вага кормів у структурі виробничої собівартості, %:				
приросту великої рогатої худоби				
приросту свиней				
молока				

Розрахунок валової продукції сільського господарства

в постійних цінах 2010 р. (назва підприємства)

Галузі та види продукції	Постійна ціна 2010 р., грн / ц	20__ р.		20__ р.		20__ р.	
		Кількість продукції, ц	Вартість продукції, тис. грн	Кількість продукції, ц	Вартість продукції, тис. грн	Кількість продукції, ц	Вартість продукції, тис. грн
1. Рослинництво, всього	х	х		х			
пшениця (озима і яра)	102,75						
кукурудза на зерно	107,27						
ячмінь (озимий і ярий)	95,40						
жито (озиме і яре)	91,19						
овес	88,41						
просо	100,48						
гречка	357,69						
горох	106,23						
інші зернобобові культури	140,28						
соняшник	284,21						
картопля	100,76						
цукрові буряки	39,14						
овочі	182,30						
кукурудза на силос та з. к.	9,37						
багаторічні трави на сіно	17,11						
на зелений корм	3,81						
однорічні трави на сіно	21,14						
на зелений корм	3,81						
кормові коренеплоди	26,54						
2. Тваринництво, всього	х	х		х			
молоко	248,66						
приріст: великої рогатої худоби	1164,16						
свиней	1273,46						
3. Разом по господарству	х	х		х			

Визначення чистої продукції (назва підприємства), тис. грн

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р.
Собівартість виробництва продукції рослинництва				
Собівартість виробництва продукції тваринництва				
Приріст незавершеного виробництва за собівартістю				
Собівартість вирощування багаторічних культурних насаджень				
Собівартість наданих на стороні послуг				
Валова продукція за собівартістю, всього				
Сума матеріальних затрат на виробництво продукції (всі виробничі витрати крім оплати праці та відрахувань на соціальні заходи), тис. грн				
Фінансовий результат від реалізації продукції, прибуток (+), збиток (-) , тис. грн				
Чиста продукція				

Формування фінансових результатів діяльності підприємства
(назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р.
Доход (виручка) від реалізації продукції				
Податок на додану вартість				
Акцизний збір				
Інші вирахування з доходу				
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)				
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)				
Валовий прибуток (+), збиток (-)				
Інші операційні доходи				
Адміністративні витрати				
Витрати на збут				
Інші операційні витрати				
Прибуток (+), збиток (-) від операційної діяльності				
Доход від участі в капіталі				
Інші фінансові доходи				
Інші доходи				
Фінансові витрати				
Втрати від участі в капіталі				
Інші витрати				
Прибуток (+), збиток (-) від звичайної діяльності до оподаткування				
Податок на прибуток від звичайної діяльності				
Прибуток (+), збиток (-) від звичайної діяльності:				
Надзвичайні доходи (+), витрати (-)				
Податки з надзвичайного прибутку				
Чистий прибуток (+), збиток (-)				

Рентабельність виробництва продукції (назва підприємства)

[illegible]

Таблиця 37

Показники ліквідності і платоспроможності підприємства
(назва підприємства)

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р
Коефіцієнт абсолютної ліквідності				
Коефіцієнт загальної ліквідності (розрахункової платоспроможності)				
Коефіцієнт термінової (критичної) ліквідності				
Чистий оборотний капітал				

Таблиця 38

Показники оцінки фінансової стійкості підприємства (назва підприємства)

Показники	Роки			20__ р. у % до 20__ р
	20__ р.	20__ р.	20__ р.	
Коефіцієнт автономії				
Коефіцієнт фінансової залежності				
Коефіцієнт фінансової стійкості				
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування)				
Коефіцієнт маневреності власних коштів				
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів				
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами				

Основні показники прибутковості діяльності підприємства
(назва підприємства)

Показники	Роки			20__ р. у % до 20__ р
	20__ р.	20__ р.	20__ р.	
Загальна рентабельність продукції, %				
Чиста рентабельність продукції, %				
Рентабельність активів, %				
Рентабельність власного капіталу, %				
Рентабельність операційної діяльності, %				
Коефіцієнт покриття виробничих витрат				
Рентабельність продажу, %				
Рівень рентабельності реалізації продукції, %: зернові				
соняшник				
МОЛОКО				

Показники ділової активності підприємства (назва підприємства)

Показники	Роки			20__ р. у % до 20__ р
	20__ р.	20__ р.	20__ р.	
Коефіцієнт оборотності активів				
Коефіцієнт оборотності оборотних активів				
Коефіцієнт оборотності запасів				
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості				
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості				
Коефіцієнт стійкості економічного зростання				

Юлія Валентинівна Пащенко

Юрій Леонідович Філімонов

Леся Юріївна Кучер

Економіка підприємства

Програма та методичні вказівки

до організації і проведення виробничої практики

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня

спеціальності 051 «Економіка»

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Комп'ютерний набір, редагування, коректура, верстка Ю. В. Пащенко

Підп. до друку _____.2018. Формат 60x84/16. Гарнітура Таймс.
Друк офсетний. Обсяг: 4,2 ум.-друк. арк.; 3,4 обл.-вид. арк. Тираж 100.

Виробник – редакційно-видавничий відділ Харківського національного
аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. 62483, Харківська обл.,
п/в «Комуніст – 1», навчальне містечко ХНАУ, тел. 99-72-70,

E-mail: [admin @ agrouniver.Kharkov.com.ua](mailto:admin@agrouniver.kharkov.com.ua)

Віддруковано у ФОП Федорко Л. В.

Свідоцтво ХК № 164 від 20.12.2005 р.

м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 135, тел.: (057) 758-19-46

e-mail: fop.fedorko@gmail.com

